

DOI: 10.24425/rhpp.2020.135105

Grażyna GZELLA   **Prasa polska w Wielkiej Brytanii.
O nowej książce
Jolanty Chwastyk-Kowalczyk,
Londyński „Nowy Czas” na po-
czątku XXI wieku, Wydawnictwo
Uniwersytetu Jana Kochanow-
skiego, Kielce 2019, ss. 270**

Polish Press in the United Kingdom (A review of Jolanta Chwastyk-Kowalczyk, Londyński Nowy Czas na początku XXI wieku [The London Nowy Czas/New Time], Wydawnictwo Uniwersytetu Jana Kochanowskiego, Kielce 2019, 270 pp.)

W dorobku naukowym Jolanty Chwastyk-Kowalczyk, Autorki recenzowanej pracy, odnaleźć można wiele publikacji poświęconych różnorodnym formom działalności wydawniczej przebywającej w Wielkiej Brytanii Polonii. Autorka opublikowała między innymi syntetyczne teksty o polskiej książce i prasie na emigracji, opracowania monograficzne o poszczególnych tytułach prasowych, zajmowała się wybranymi treściami zamieszczanymi na łamach prasy, wydawnictwami elektronicznymi tworzonymi poza granicami Polski oraz twórcami emigracyjnych czasopism¹.

Temat podjęty w rozprawie *Londyński „Nowy Czas” na początku XXI wieku* jest ważny i mało rozpoznany, bowiem prasa polska w Wielkiej Brytanii — wydawana dawniej, jak i współcześnie — co powinno dziwić, nieczęsto była przedmiotem badań. Jak wynika z zamieszczonych w rozprawie danych statystycznych w 2016 roku w Wielkiej Brytanii ukazywało się aż 358 polskich czasopism wydawanych i redagowanych przez Polaków (s. 14), spośród których najpopularniejsze to: *tłoczony* od 2004 r. „Cooltura. Polish Weekly Magazine”, „Tydzień Polski”

¹ Najważniejsze wydawnictwa zwarte Autorki, poświęcone prasie, to: *Londyński „Dziennik Polski” 1940–1943*, Kielce 2005; *Londyński „Dziennik Polski i Dziennik Żołnierza” 1944–1989. Gazeta codzienna jako środek przekazu komunikatów kulturowych*, Kielce 2008; *Katyń, dipisi, PKPR na łamach polskich czasopism uchodźczych*, Kielce 2011; „Technika i Nauka” — *elitarne czasopismo Stowarzyszenia Techników Polskich w Wielkiej Brytanii*, Kielce 2015. Ponadto Jolanta Chwastyk-Kowalczyk opublikowała wiele artykułów poświęconych tej problematyce.

drukowany od 2015 r., „Polish Ekspres” docierający do czytelników od 2003 r. oraz będący przedmiotem omawianej pracy, „Nowy Czas”.

Ten ostatni tytuł pojawił się na londyńskim rynku wydawniczym 6 października 2006 r. jako tygodnik, od stycznia 2009 r. wydawany był jako dwutygodnik, a od 2012 r. docierał do czytelników co miesiąc. Pojawienie się tego niezależnego, przeznaczonego dla inteligencji periodyku wynikało z potrzeby chwili, bowiem, jak napisała Chwastyk-Kowalczyk:

Znaczna część z nowej, poakcesyjnej fali emigrantów posiada wyższe wykształcenie i zna przynajmniej w stopniu komunikatywnym język angielski. Grupa ta do nowego kraju osiedlenia przyjechała z rozbudzonymi potrzebami kulturalnymi, które manifestowały się m.in. w konieczności utworzenia platform wymiany informacji o wszelkich przejawach życia i pracy zawodowej. Zdecydowanie nie szukali pomocy w organizacjach i stowarzyszeniach pokolenia „niezlomnych”, oddolnie zaczęli przejawiać inicjatywę zakładania portali internetowych czy edytowania czasopism (s. 12).

Z kolei redakcja „Nowego Czasu” w numerze pierwszym, zauważając, że periodyk skierowany jest do czytelnika wymagającego, „do inteligentnego i wykształconego, o ugruntowanych poglądach, szerokich zainteresowaniach i bogatym doświadczeniu, świadomego swoich wartości i praw”, podkreślała, że chciałaby, żeby tygodnik był pismem dla wszystkich Polaków w Wielkiej Brytanii, będącym źródłem aktualnych „informacji o wydarzeniach w Polsce i na świecie” (s. 33).

Autorka przygotowując rozprawę, poza analizą roczników tytułowego czasopisma, sięgnęła do londyńskich źródeł archiwalnych: Archiwum Polskiej Macierzy Szkolnej i Archiwum Związku Pisarzy Polskich na Obczyźnie, wykorzystała również wspomnienia, literaturę piękną, teksty zamieszczone w pracach naukowych, artykuły prasowe oraz źródła elektroniczne. Cennym uzupełnieniem zgromadzonego materiału stały się wywiady przeprowadzone z osobami związanymi z redakcją „Nowego Czasu” oraz korespondencja z właścicielką wydawnictwa Teresą Bazarnik.

Praca Jolanty Chwastyk-Kowalczyk składa się z pięciu rozdziałów, w których scharakteryzowano tytułowe czasopismo, szczególną uwagę zwracając na treści zamieszczone w kolejnych rocznikach „Nowego Czasu”. W rozdziale pierwszym, zatytułowanym *Geneza „Nowego Czasu”, cechy formalno-wydawnicze* przybliżono sylwetki twórców pisma: Grzegorza Małkiewicza i Teresy Bazarnik, scharakteryzowano trudną, ale jakże istotną dla dalszego funkcjonowania, sytuację finansową redakcji, przedstawiono zespół redakcyjny i skrupulatnie wyszczególniono liczne, zmieniające się na przestrzeni lat, grono współpracowników. W dalszej części rozdziału zawierającego analizę prasoznawczą przedstawiono cechy formalne pisma: drukarnie, adres, format, nakład, strukturę numeru.

Kolejne rozdziały, od drugiego to piątego, są prezentacją treści zamieszczonych na łamach tytułowego pisma. Wszelkie tematy poruszane na łamach periodyku,

a opisane w kolejnych rozdziałach, zostały szczegółowo udokumentowane. Dla przykładu rozdział drugi to 531 przypisów, a trzeci 498. Świadczy to wielkiej skrupulatności przeprowadzającej analizę Autorki.

W rozdziale drugim, poza charakterystyką treści publicystycznych poruszanych na łamach „Nowego Czasu” Autorka przybliżyła też dorobek publicystyczny Krystyny Cywińskiej², od maja 2007 r. stałej felietonistki pisma, oraz „publicystykę społecznie zaangażowaną” Grzegorza Małkiewicza. Ponadto w tej części rozprawy przedstawiono *Kampanie społeczne redakcji „Nowego Czasu”* takie jak: sprzedaż Fawley Court³, działania Ogniska Polskiego w Londynie, Polskiego Ośrodka Społeczno-Kulturalnego i Stowarzyszenia Polskich Kombatantów.

Zagadnienia związane z kulturą w życiu Polonii zostały scharakteryzowane w rozdziale trzecim pracy Jolanty Chwastyk-Kowalczyk. Na pierwszym miejscu opisana została inicjatywa integrująca czasopismo z czytelnikami pod nazwą ARTeria, która zdaniem pomysłodawców periodyku: Teresy Bazarnik i Grzegorza Małkiewicza jest „możliwością pełniejszej prezentacji środowiska artystycznego, którego aspiracje i siła wykraczają poza granice polskiej diaspory” (s. 123), a w opinii Małkiewicza poza wydawaniem czasopisma ważne było „organizowanie spotkań, gdzie narodowość przestaje być barierą. Z takiego myślenia zrodził się pomysł projektu ARTeria «Nowego Czasu»” (s. 224).

W publikowanej w czasopiśmie rubryce *Kultura* zamieszczano „szeroką panoramę sztuki” — co udokumentowano w dalszych częściach rozdziału. Scharakteryzowano w nich tematy z zakresu plastyki, muzyki, teatru, filmu i fotografii, stojące — zdaniem Autorki — na wysokim poziomie merytorycznym. Opisywane imprezy, według J. Chwastyk-Kowalczyk „były prezentacją Polaków i ich gości z całego świata, mieszkających na Wyspach Brytyjskich — reszcie społeczeństwa, pokazując, że są jego integralną częścią. Było także ważnym krokiem na drodze jednoczenia Polonii, tak bardzo zróżnicowanej i nierzadko — skonfliktowanej” (s. 123).

Na łamach „Nowego Czasu” zajmowano się także życiem literackim Polonii w Wielkiej Brytanii, co Autorka recenzowanej książki scharakteryzowała w rozdziale czwartym. W periodyku publikowano między innymi recenzje książek, sprawozdania z wieczorów autorskich, zamieszczano wywiady z pisarzami, informowano o nagrodach literackich w kraju i na świecie, ogłaszano wyniki konkursów literackich, drukowano powieści w odcinkach, nowele, opowiadania, fragmenty pamiętników, wierszy.

² Dorobek publicystyczny Krystyny Cywińskiej Jolanta Chwastyk-Kowalczyk szerzej zaprezentowała też w publikacji: *Krystyna Cywińska — felietonistka z pazurem*, „Rocznik Historii Prasy Polskiej” 2019, z. 2(54), s. 91–108.

³ Tematem tym Jolanta Chwastyk-Kowalczyk zajmowała się już wcześniej, jednak w niniejszej publikacji udokumentowała szerzej działania redakcji „Nowego Czasu” w tej kwestii. Zob. J. Chwastyk-Kowalczyk, *Problemy polskiej emigracji poddane cenzurze w prasie krajowej i na obczyźnie*, [w:] *Zakazane i niewygodne. Ograniczanie wolności słowa od XIX do XXI wieku*, pod red. D. Degen, G. Gzelli, J. Gzelli, Toruń 2015, s. 309–324.

Redakcja popularyzowała dokonania pisarzy polskich (na uchodźstwie i w kraju) oraz obcych.

Kwestie oświaty i szkolnictwa wyższego Polonii, opisywane na łamach pisma, scharakteryzowane zostały przez Autorkę w ostatnim, piątym rozdziale pracy zatytułowanym *Kwestie edukacji*.

Uzupełnieniem książki jest aneks zawierający pierwsze strony (nie winiety, jak błędnie opisano) czasopisma oraz wybrane plakaty promujące ARTerię.

W omawianej pracy odnaleźć można też ciekawe „smaczki polonijne”. Jak się okazuje rodacy w Wielkiej Brytanii, podobnie jak Polacy w kraju, prowadzą wojny polsko-polskie i nawet w trudnych sytuacjach, gdy wydawałoby się, że konieczne jest porozumienie, potrafią wprowadzać zamęt i komplikować sobie życie.

Mankamentem utrudniającym czytanie monografii „Nowego Czasu” jest mieszanie w toku wypowiedzi czasu przeszłego z teraźniejszym.

Rozprawa Jolanty Chwastyk-Kowalczyk *Londyński „Nowy Czas” na początku XXI wieku* to nie tylko rzetelne i skrupulatne opisanie tytułowego czasopisma, ale również źródło wiedzy o życiu Polaków w Wielkiej Brytanii. Zebrany, scharakteryzowany w pracy materiał z pewnością zostanie wykorzystany do dalszych badań nad prasą polską na emigracji i różnymi sferami życia Polaków na Wyspach Brytyjskich.

O wartości „Nowego Czasu” niech świadczy opinia wypowiedziana w Ambasadzie RP w Londynie w dziesiątą rocznicę powstania periodyku,

że pismo stało się ośrodkiem prawdziwie wysokiej kultury polskiej, promuje dobry wizerunek Polaków na emigracji, jest kroniką polskich losów w Wielkiej Brytanii, głosi prawdę, której nikt nie podaje lub minimalnie, wreszcie, że to ambitne czasopismo (s. 227).